

Előszó

A névtani kutatásoknak a Debreceni Egyetemen több évtizedre visszanyúló hagyományai vannak. A XX. század közepének szórványos kezdeményezései után az 1960-as évektől Kálmán Béla professzor munkásságában vált fontos területté a névtani tematika. Tanulmányaiban a nevek színes világának különleges vonásait igyekezett feltárni, méltán népszerűvé vált, öt magyar és egy angol nyelvű kiadást megélt könyve, „A nevek világa” pedig a tudományterület széleskörű megismertetésének feladatát vállalta magára. A Debreceni Egyetemen elsőként meghirdetett névtani óráival egyetemi tananyaggá is emelte az onomasztikát.

Az 1970-es–80-as években a helynévgyűjtés és -feldolgozás került a debreceni kutatók tevékenységének a középpontjába. Kálnási Árpád, Jakab László, Sebestyén Árpád, valamint a Nyíregyházán működő, de a debreceni kollégákhoz erős szálakkal kötődő Mező András munkájának eredményeképpen kötetek sora jelent meg, és tárta fel az ország keleti részeinek helynévkincsét. A hallgatók körében is egyre népszerűbbé vált a névtani tematika: évente tucatnyi szakdolgozat, diákköri pályamunka jelezte ennek az érdeklődésnek az eredményességét.

Az 1990-es években a hallgatók már egész sor onomasztikai tantárgyat tanulhattak a Debreceni Egyetemen. Az 1995-ben megindult doktori program újabb távlatokat adott a képzésnek: névtani alprogram keretében nyílt lehetőség a tanulmányok folytatására, évente általában két-három hallgató számára.

E kötet szerzői — a programot vezető Hoffmann István kivételével — mindnyájan e doktori iskolából kerültek ki. Közülük a legelsők, Tóth Valéria és Rác Anita már megvédték doktori értekezésüket. Jelenleg mindketten a magyar nyelv-tudományi tanszék oktatói ugyanúgy, mint ahogyan Póczos Rita is, aki Bényei Ágnessel és Dudás Györgyivel együtt éppen hogy befejezte a szervezett doktori képzést. A szerzők közül Reszegi Katalin és Györffy Erzsébet a legfiatalabbak, mindketten első éves doktorandusz hallgatók.

E fiatal névkutató nemzedék érdeklődéséből adódóan a tanszéki névtani kutatásokban az 1990-es évek közepétől egyre erősödően a helynévtörténeti tematika vált mindinkább meghatározó területté. Ennek a vonzódásnak a kialakításában és megerősítésében, a kutatási módszerek és a szakmai ismeretek elsajátításában elvülhetetlen érdemeket szerzett Mező András professzor, aki nagy lelkesedéssel vett részt a doktori iskola munkájában. Az ennek keretében

megtartott doktori óráit oktatói pályája legszebb pillanatai közé sorolta. Ki mondhatatlanul sajnáljuk, hogy e kötetet már csak az emlékének ajánlhatjuk.

Az itt közreadott tanulmányok valódi műhelymunka eredményei. Ennek a szellemi kereteit az említett doktori program adja, az anyagi feltételeit pedig leginkább az OTKA különböző pályázati támogatásai teremtették meg. Kutatómunkánkban a magyar nyelvtudomány és névtan számos kiváló képviselőjétől kaptunk és kapunk folyamatosan szellemi támogatást. Szakmai tanácsaikért, a tőlük kapott biztatásért hálásak vagyunk. E kötet létrehozásához közülük Juhász Dezső mint a tanulmányok lektora közvetlenül is jelentős szellemi erővel járult hozzá. Lelkiismeretes és hozzáértő munkájáért fogadja mindnyájunk köszönetét. Köszönet illeti Szovák Kornélt is, aki a kötet első tanulmányának lektorálásával volt segítségünkre.

Talán az itt közölt dolgozatok is mutatják, hogy a kutatócsoport elsősorban olyan témákat kíván a középpontba állítani, amelyek a magyar névtan történetében eddig kevesebb figyelemben részesültek. Igyekszünk arra is tekintettel lenni, hogy a feldolgozott problémakörök minél jobban kiegészítsék egymást, és a kutatások “csapatjellege” ily módon is megvalósuljon. Munkánk eredményeinek a közreadásával ugyanakkor az is a célunk, hogy a hasonló törekvéseket szinte szükségszerűen kísérő belterjességet minél jobban elkerüljük.

A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékén folyó névtani kutatómunka más területein is szeretnénk megvalósítani azt a szándékunkat, hogy tevékenységünkkel a kutatások hazai és nemzetközi áramlataiba minél erősebben bekapcsolódjunk. Ennek legfőbb színtere az a Nyirkos István professzor által vezetett onomasztikai program, amely az “Onomastica Uralica” című periodika révén az uráli nyelvek körében folytatott névtani kutatások összehangolására vállalkozik.

Az itt közreadott tanulmánykötet címe — amelyben az egyes szám a sorozatjellegre utal — a kutatócsoport optimizmusát is mutatja: őszintén reméljük, hogy a továbbiakban évente jelentkezhetünk hasonló kiadvánnyal. A következő kötetekbe örömmel várjuk a tudományterület minden művelőjének írásait is.

Debrecen, 2004. május

A szerkesztők